

GÖÇMEN KADINLARIN SOSYAL UYUM SÜREÇLERİNİN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF SOCIAL INTEGRATION PROCESS OF MIGRANT WOMEN

Ece KARA* Melek DÖNMEZ YAPUCUOĞLU** Funda ERYILMAZ BALLI***

Öz

Göçmen kadınlar, doğal düzen içerisindeki konumları ve üstlendikleri roller nedeniyle hem göçmenler hem de göç ettikleri yerlerdeki bireyler için sürece her açıdan uyum adına kritik paydaşlardır. Bu araştırmanın amacı Türkiye'deki göçmen kadınların sosyal uyum sürecinin incelenmesidir. Bu bağlamda nitel araştırma yöntemiyle tasarlanan bu çalışmada göçmen kadınların sosyal uyum süreçlerinde karşı karşıya kaldıkları risk faktörleri ve sahip oldukları koruyucu faktörlerin neler olduğu ele alınmıştır. Yapılan içerik analizi sonucunda göçmen kadınların göç etme sebepleri, sahip oldukları risk faktörleri ve koruyucu faktörler, temalar olarak ve bu temaları oluşturan kodlar tespit edilmiştir. Araştırma göçmenlerin göç ve sonrasında yaşadıklarına dair somut veriler ortaya koyması, sosyal uyum süreci açısından sahip oldukları risklerin ve koruyucu faktörlerin belirlenerek risk faktörlerinin olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla koruyucu faktörlerin güçlendirilmesi açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelime: Göç, göçmen kadın, göç ve uyum, Türkiye'deki göçmen kadınlar, sosyal uyum

Abstract

Migrant women are critical stakeholders in terms of adaptation to the process in every aspect for both immigrants and individuals in the places they migrated, due to their position in the natural order and the roles they assume. The aim of this research is to examine the social adaptation process of migrant. In this context, in this study, designed with a qualitative research method, the risk factors that immigrant, women coming to Türkiye for different reasons face in the process of social adaptation, and what protective factors they have, were discussed. As a result of the content analysis, the themes of immigrant women's leaving the country, their risk factors and protective factors and the codes that make up these themes were determined. The research is important in terms of revealing concrete data about immigrants' lives during and after migration, determining the risks and protective factors they have in terms of social adaptation process, and strengthening protective factors in order to reduce the negative effects of risk factors.

Keywords: Migration, migrant woman, migration and adaptation, migrant women in Türkiye, social cohesion

* Dr. Öğretim Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, E-posta: ecekara@sdu.edu.tr , ORCID: 0000-0002-6427-9069

** Araştırma Görevlisi Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, E-posta: melekdonmez@sdu.edu.tr , ORCID: 0000-0002-9946-1397

*** Araştırma Görevlisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, E-posta: fundaballi@sdu.edu.tr , ORCID: 0000-0003-4703-3945

GİRİŞ

Dünyada farklı ülkelere bakıldığında ülkelerin ve insanların devamlı olarak bir değişim içerisinde olduğu görülmektedir. Bu değişim insanın neden olduğu küresel ısınma, hava kirliliği gibi nedenlerden olabildiği gibi, doğa olaylarından kaynaklanan sel, deprem, tsunami gibi fiziksel değişimleri de içermektedir. Fiziksel değişimlerin yanı sıra ülkelerde sosyal faktörlere bağlı olarak ekonomi, eğitim, ticaret, kültürel anlamda da değişim ve dönüşümler olabilmektedir. Sosyal faktörlere bağlı bu değişimin ve dönüşümlerin nedenlerinden birisi de göç olgusudur.

Küreselleşme ile yenilenen dünya düzeninde daha görünür olan ve pozitif ivme kazanan göç olgusu, önceleri daha çok kıtlık, iklimsel koşullar ve coğrafi nedenlere dayanırken yirminci yüzyılın ikinci yarısında daha çok iktisadi, siyasi, dini, kültürel ve eğitim gibi nedenlerden kaynaklanmaya başlamıştır (Eryılmaz Herdem, 2019, s.8). Günümüzde insanlar savaş, politik istikrarsızlık, işkence, etnik, dini çatışmalar, ekolojik krizler, yaşamı tehdit eden ekonomik gerileme gibi nedenlerle zorunlu olarak göç etmek durumunda kalabilmektedirler (Pronchev, Lyuimov vd., 2019, s. 14; Wood, 1994, s. 607). Göç bireylere çeşitli kayıp duyguları, engellenmeyi ve yaşanan kültür şokunu beraberinde getirmekte, göç edende kaygıya sebep olan travmatik bir yaşantı oluşturmakta ve insanın hayata olan uyumunu zorlaştıran beklenmedik yaşantılar olarak bireylerde çaresizlik hissi yaratmaktadır (Acartürk, 2016, s. 138; Herman 2007, s.255).

Toplumsal dönüşümün temel unsurlarından biri olan göç (Castles vd., 1998, s.17) olgusu göçmenler için, göç ettikleri yerlerde bazı sorunları ve aynı zamanda bazı fırsatları beraberinde getirmektedir. Bu sorunları ekonomik, sosyal ve kültürel, politik ve diğerler sorunlar şeklinde incelemek mümkündür (Özyakışır, 2013). Göçmenler, göç ettikleri konumlarda emek sömürsü ve zaman zaman çalışmanın karşılığında ücretin alınmaması, zorlu çalışma saatleri (Anderson, 2019, s.3), vatandaşlara standart olan ayrıcalık veya haklarından (tatil, hastalık izni, çalışma saatlerinin sınırı vb.) faydalanamama ve işçi haklarının sistematik olarak ihlali (Padilla, 2005, s.7), iş kazaları ve kolaylıkla işten çıkarılma (De Castro vd., 2006, s.250) gibi ekonomik problemlerle karşılaşabilmektedirler.

Göçmenlerin yaşadığı sosyal ve kültürel problemler incelendiğinde ise ötekileştirilme, dışlanma ve etiketlenme, sınır dışı ettirmeye yönelik tehditlere maruz kalma (Padilla, 2005, s.7), kültürel farklılıklara adapte olma konusunda zorlanma (Eres, 2016, s.65), ırkçılık ve yabancı düşmanlığı (Sayan, 2018, s.164) gibi durumlar yaşayabildikleri görülmektedir. Göçmenler için, ekonomik ve sosyal ve kültürel sorunlar kadar zorlayıcı diğer bir sorun

problem alanı da politik sorunlardır. Göç edilen ülkenin politik tutumu (Lee & Westwood, 1996, s.29), kurumlar arası koordinasyonun ve bilgi akışının sağlanamaması (Yılmaz & Günay, 2022, s.12), çok kültürlü politikalara odaklanılamaması ve yeterli kaynağın ayrılamaması (Eres, 2015, s.25) göç edenlerin ileriki yaşantılarında giderek büyüyen problemlere de neden olan politik sorunlar olarak literatürde yer almaktadır.

Alan yazın incelendiğine göçmenlerin sorun yaşadığı diğer alanlardan biri sağlık alanıdır. Gerek psikolojik gerekse fizyolojik sağlık problemleri (Beiser, 2005, s.30; Wu vd., 2010, s.696), sağlık sistemine dahil olmada sorun yaşama (Small vd., 2014, s.1), sağlık sisteminden yararlanma konusunda haklarını bilmeme (Winters vd., 2018, s.990) gibi durumlar göçmenler için, alışmaya çalıştıkları yeni düzen içerisinde önemli sorunlar teşkil edebilmektedir. Eğitim de tıpkı sağlık gibi göçmenlerin eğitim sisteme dahil olamaması ve eğitim düzeyinin düşük olması gibi nedenlerle göçmenlerin ciddi sorunlar yaşadığı konulardan biri olabilmektedir (Lee & Westwood, 1996, s.30). Göçle beraber gelen nüfus hareketliliği ile ortaya çıkan bu sorunlar bireylerin buldukları ortama uyum sağlamalarını güçleştirebilmektedir. Özellikle dezavantajlı grup olarak gösterilen hem kadın hem de göçmen olmak bu uyum problemleri ile başa çıkmada zorlukları ortaya çıkarmaktadır.

Cinsiyet farklılığında kadınların dezavantajlı grup olarak sayılması eskiye dayanan bir kanıdır. Eski Yunan'da oy hakkı verilmeyen, deliler ve kölelerle eş tutulan kadınlar (Dahl, 1996, s.1), Orta çağ Batı dünyasında alınıp satılabilen bir eşya muamelesi dahi görmüştür (Ersoy, 2009, s.216). Toplumsal yapının değişmesi, kültürel yapı ve algıların farklılaşması zaman içinde kadınlar lehine bazı olumlu gelişmelere neden olmuş olsa da günümüzde dahi kadın ve erkek arasında -adeta sınıfsal- bir ayrım devam etmektedir (Black & Brainerd, 2004, s.541; De Paola & Scoppa, 2015, s.162; Kuhn & Shen, 2013, s.288). Kadınlar eğitim, bilgiye erişim, şiddet, çalışma koşulları, taciz, gibi konularda hala dezavantajlı konumdadırlar (Loscocco vd., 1991, s.66; Ridgeway, 2001, s.639). İçinde bulunulan yüzyılda çok sayıda kadın sağlık, şiddet, iş, evlilik veya toplumsal baskılardan kaçmak için gerek aile üyeleriyle gerekse bireysel olarak göç sürecini yaşamak durumunda kalmıştır (Küçük, 2022). Yakın zamandaki araştırmalar dünya çapında zorla yerinden edilen 25 milyon göçmenin %70'ini kadınların oluşturduğu tahmininde bulunmaktadır (Karadağ Çaman & Bahar- Özvarış, 2010, s.6). Göç, geleneksel yaşam rutinleri ve toplumsal statüleri nedeniyle kadınları, erkeklere oranla, daha fazla etkilemekte ve dezavantajlı bir duruma düşürmektedir (Çakır, 2017, s.63). Kadın ve göçmen olmanın getirdiklerini aynı anda göğüslemek zorunda kalan kadınlar için göç olgusu, bu süreçte daha savunmasız kaldıklarından çifte yük anlamına gelmektedir (Karadağ Çaman & Bahar-

Özvarış, 2010, s.7). Kısacası yaşanan bu olumsuz tecrübeler bireyler için uyum sağlaması güç olabilmekteyken özellikle dezavantajlı gruplar içinde de yer alan kadın göçmenler için daha da zorlayıcı olabilmektedir (Mayer, 2003).

Özetle, alanyazında göç gibi travmatik yaşantılar geçirmenin ve göç sonrasında işsizlik, barınma sorunu gibi bahsedilen zorluklar yaşamının ruh sağlığına olumsuz yansımaları vurgulanmaktadır (Aragona vd., 2013, s.169; Teodorescu vd., 2013, s.3). Göç edilen çevrenin sosyo demografik özellikleri, yaşama biçimleri özellikle kadınlarda psikososyal açıdan sorunları daha da belirginleştirmektedir (Tuzcu & Ilgaz, 2015, s.59). Tüm bu nedenlerle bireylerin hem ruh sağlığını koruyabilmeleri hem de çevre ile iyi ilişkiler kurabilmeleri için sosyal uyum becerileri özellikle göç eden kadınlar açısından önem taşımaktadır (Başkak vd., 2005). Stresli yaşam olaylarına rağmen insanların hayatlarına devam edebilmeleri, bozulan dengelerinin yeniden düzenlenmesi, problemlerine akılcı şekilde yaklaşabilmeleri hem ruhsal hem de bedensel iyi oluş açısından önem taşımaktadır (Esen Aktay, 2010). İnsan davranışını anlamaya ve açıklamaya odaklanan psikoloji bilimi özellikle son yıllarda Pozitif Psikolojiyle birlikte insanların içinde var olan potansiyellerini, ortaya çıkarmaya, kişisel ve çevresel desteklerini fark etmelerine, güçlü yanlarını vurgulamaya odaklanmıştır (Csikszentmihalyi, 2009, s.205). Bu bağlamda insanların yaşamları boyunca karşı karşıya kaldıkları savaş, afet, göç, kayıp gibi travmatik konularla ilgili baş etme becerileri kazanmalarına, hayatlarına devam edebilme yeteneklerine yönelik yapılan çalışmalar önem kazanmıştır.

Göçmen kadınların Türkiye'deki varlıklarının oldukça fazla olduğu göz önünde bulundurulduğunda böyle bir yoğunluğun genel düzen içindeki yaşantılarının yansımalarının önemi yadsınamayacak kadar büyük olması olasıdır. Bu kadınların göç ve sonrasındaki yaşantılarına dair ortaya konacak somut veriler konuya yönelik ihtiyaçların belirlenmesi, sahip oldukları risk ve koruyucu faktörlerin belirlenerek risk faktörlerinin olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla koruyucu faktörlerin güçlendirilmesi açısından önem arz etmektedir. Alan yazında kadın göçmenlerle ilgili yapılan araştırmaların çoğu Suriye'den gelen göçmenlerin istihdam durumlarını, çalışma deneyimlerini, ruh sağlığı ve kültürel uyumlarını incelemiştir (Çakır, 2017; İnanç, 2021; Sağır, 2018). Bu araştırma kapsamında ise farklı ülkelerden göç eden katılımcı grubun sosyal uyumları incelenmiş ve diğer araştırmalardan farklı olarak sosyal uyum sürecinde sahip oldukları kaynaklar da ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu sayede göçmen kadınların sahip oldukları risk faktörlerinin azaltılarak koruyucu faktörlerin güçlendirilmesinin sosyal uyum süreçleri üzerindeki etkisi konusunda yeni çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın konu kapsamı içerisinde; Göçmen kadınların

ülkelerinden ayrılma sebepleri nelerdir? Göçmen kadınların sosyal uyum süreçlerini kolaylaştıran ya da zorlaştıran, sahip oldukları koruyucu ve risk faktörleri nelerdir? gibi sorulara cevap aranmıştır.

1. Yöntem

Araştırma, göçmen kadınların sosyal uyumlarına yönelik yaşantılarının incelenmesi amacıyla nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, bir konu, olay ya da olgununun derinlemesine analiz edilmesine olanak sağlamaktadır (Creswell, 2007, s.7; Silverman, 2018, s.5). Yıldırım & Şimşek (2013, s.41), nitel araştırmaların herhangi bir olguyu, kişilerin bakış açılarından görebilmeyi ve bu bağlamda var olan sosyal yapıyı, süreci ortaya koymayı sağladığını belirtmektedirler. Bu araştırma kapsamında verilerin analizi nitel araştırma desenlerinden desenlerinden fenomenoloji (olgubilim) gerçekleştirilmiştir. Fenomenoloji, bir olguya ilişkin farkında olduğumuz ancak ayrıntılı bilgi sahibi olmadığımız konularda kişilerin deneyim, algı, yönelimlerinin neler olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır (Creswell, 2015, s.30). Fenomenoloji (olgubilim) araştırmalarında veri kaynakları, araştırma konusunun odaklandığı durumu yaşayan ve bu durumu dışa yansıtabilecek birey ve gruplardan oluşmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s.78). Bu bağlamda bu araştırma kapsamında göçmen kadınların kendi deneyimleri, araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin göçmen kadınların sosyal uyumu hakkında algıları doğrultusunda, göçmen kadınların sosyal uyumlarını kolaylaştıran ve zorlaştıran etmenlerin neler olduğu incelenmiştir.

1.1. Araştırma grubu

Araştırma grubunu Halk Eğitim Merkezi yöneticisi, Halk Eğitim Merkezinde görev yapan 2 öğretmen ve kurslara devam eden 3 göçmen kadın olmak üzere araştırmaya katılmaya gönüllü olan toplam 6 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma grubunu, Halk Eğitim Merkezinde kursa kayıtlı 10 göçmen kadın arasından kursa sürekli devam eden, Türkçe ve/veya İngilizce konuşan ve anlayabilen, ayrıca araştırmaya katılmaya gönüllü olan, Suudi Arabistan, İran ve Somali'den gelen 3 göçmen kadın oluşturmaktadır. Ayrıca veri kaynağını çeşitlendirmek amacıyla, göçmen kadınların uyum süreçleri hakkında süreci takip eden 1 yönetici ve göçmen kadınların sürekli olarak derslerine giren 2 öğretmen de araştırma grubuna dahil edilmiştir. Yönetici ve öğretmenlerin araştırma grubuna dahil edilmesinin sebebi veri çeşitliliğini sağlamak, göçmen kadınların sosyal uyum süreçlerine ve sosyal ihtiyaçlarına hakim olmaları nedeniyle veri kaynağını güçlendirmektir. Böylece görüşmeler esnasında dil sorunu ya da göçmen kadınlar tarafından detaylı ifade edilemeyen yaşantılar nedeniyle eksik kalma ihtimali olan verileri tamamlamak amaçlanmıştır. Bu bağlamda, kursa sürekli devam eden ve Türkçe/İngilizce

konuşup anlayabilen katılımcılar arasından araştırma konusu kapsamında en çok kim veya kimlerle görüşme yapılabileceği sorusu yönetici ve öğretmenlere yöneltilerek amaçlı ve kartopu örneklem yöntemi ile katılımcı gruba ulaşılmıştır (Patton, 1987; aktaran Yıldırım & Şimşek, 2013, s.139). Araştırma grubunda göçmen kadınlara ulaşmada Türkçe/İngilizce konuşup anlayabilen katılımcıların dışında kalan göçmenler dil sorunu ve kendi dillerinde tercüman eksikliği nedeniyle araştırma grubuna dahil edilememiştir.

1.2. Veri toplama araçları

Araştırmanın amacı kapsamında verilerin toplanması için katılımcılarla yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Bu görüşmelerde araştırmacılar tarafından açık uçlu sorular yarı yapılandırılmış görüşme formu yaklaşımıyla hazırlanmış ve daha sonra bu sorular için uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşünden sonra görüşme formuna son hali verilmiş ve hazırlanan açık uçlu sorular araştırmacılar tarafından katılımcılara yöneltilmiştir. Görüşmede müdür/yönetici ve öğretmenlere yöneltilen sorular şu şekildedir: Kursa katılan göçmen kadınlar ne gibi problemler yaşıyorlar? Bu sorunlarla nasıl başa çıkıyorlar? göçmen kadınlara yöneltilen sorular: Yaşadığınız çevredeki olumlu ve olumsuz deneyimleriniz neler? Olumsuz durumlarla başa çıkmayı kolaylaştıran faktörler neler?

1.3. Veri toplama süreci

Veri toplama sürecinden önce İl Millî Eğitim Müdürlüğü (18.05.2022 tarihli ve 302.088.01-49928511 sayılı karar) ve üniversite Etik Kurulundan (28.03.2022 tarihli ve 119/8 sayılı karar) araştırma izni alınmıştır. Araştırma izinleri tamamlandıktan sonra her bir katılımcıyla uygun bir gün ve saat belirlenerek randevular oluşturulmuştur. Araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formlarındaki sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler göçmen kadınların dili kullanım ve anlamadaki yeterliklerine bağlı olarak ortalama 11 ile 30 dakika arasında sürmüştür, görüşme esnasında elde edilen cevaplar katılımcıların izni alınarak ses kayıt cihazına kaydedilmiştir.

1.4. Verilerin analizi

Araştırmada görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, katılımcılardan elde edilen verileri açıklayan kavramlara, ilişki ağlarına ulaşmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s.259). Bu bağlamda verilerin analizine geçmeden önce, katılımcılarla bireysel görüşmeler yapılarak yapılan görüşmeler MS Word'e aktarılmıştır. Katılımcılarla yapılan bireysel görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Bu süreçte, katılımcıların kimlik bilgileri güvenlik açısından kaldırılarak Y

(yönetici); Ö (öğretmen) ve G (göçmen) olmak üzere kodlanmıştır. İçerik analizinde görüşme yoluyla elde edilen veriler, dört aşamada analiz edilmiştir: (1) verilerin kodlanması, (2) kod, kategori ve temaların bulunması, (3) kod, kategori ve temaların düzenlenmesi ile (4) bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Miles & Huberman, 1994, s.50). İlk olarak araştırmacılar tarafından elde edilen ham veriler tek tek okunarak katılımcıların cümlelerinde öne çıkan ifade ve kavramlar bir araya getirilmiş ve kodlanmıştır. İkinci aşamada katılımcıların ifadelerine ilişkin oluşturulan kodlar, ortak ifadeler ve birbiriyle ilişki örüntüleri göz önünde bulundurularak ilk aşamada tekrar eden kodlara ilişkin temalar oluşturulmuştur. Üçüncü aşamada veriler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kontrol edilmiş ve derinlemesine incelenerek kod ve temalara göre düzenlenmiştir. Dördüncü aşamada ise araştırmacılar tarafından oluşturulan kod listesi, temalar ve alt temaların içerik olarak anlaşılabilirliği değerlendirildikten sonra, kod, tema ve alt temalar gözden geçirilerek analiz edilmiş ve elde edilen bulgulara ilişkin incelenen olgu yorumlanmıştır. Araştırma kapsamında verilerin analizi için MAXQDA 20 nitel veri analizi programı kullanılmıştır.

Ayrıca, araştırmada iç geçerliği (inandırıcılığı) sağlamak üzere, çeşitleme (triangulation) yöntemine başvurulmuştur (Creswell, 2007, s.48; Yıldırım & Şimşek, 2013, s.291). Bu bağlamda araştırmada araştırılan olgunun farklı yönlerini öğrenebilmek için veri kaynakları çeşitlendirilmiş, farklı özelliklere sahip olan katılımcılarla (yönetici, öğretmen ve göçmen kadınlar) konuya ilişkin farklı algıları ortaya koyulması amaçlanmıştır. Araştırmanın dış geçerliğini (aktarılabirliğini) sağlamak için ise, ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s.292). Bu bağlamda, araştırmanın katılımcılarını belirleme ve takip edilen işlem yolu ayrıntılı bir şekilde betimlenmiş, araştırma grubu ise Halk Eğitim Merkezinde kursa devam eden, Türkçe/İngilizce konuşan ve anlayabilen göçmen kadınlar olmak üzere amaçlı örnekleme şeklinde belirlenmiştir. Türkçe ve İngilizce konuşup anlayabilen göçmen kadınlarla görüşmeler araştırmacılar tarafından yapılmış, tercümana ihtiyaç duyulmamıştır. Ayrıca, bulguların yazımında katılımcılara ait doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Son olarak araştırmada güvenilirliği (teyit edilebilirliği) sağlamak için ise, bir uzman incelemesine başvurularak araştırmada kullanılan görüşme formu ve verilerin analizi kısmının uygunluğu ve anlaşılabilirliği değerlendirilmiştir.

2. Bulgular

Araştırmanın temel amacı göçmen kadınların sosyal uyumlarına yönelik yaşantılarının incelenmesidir. Bu bağlamda nitel bir çalışma olarak yapılandırılan bu araştırmanın verileri Halk Eğitim Merkezi yöneticisi, öğretmenleri ve kursa devam eden göçmen kadınlardan

görüşme yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın bulguları, görüşme verilerinin içerik analizi yoluyla analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Araştırmada katılımcılar yönetici (Y), öğretmen (Ö1, Ö2), göçmen (G1, G2, G3) şeklinde kodlanmıştır. Verilerin analizi sonucunda göç etme sebepleri, risk faktörleri ve koruyucu faktörler olmak üzere üç adet tema bulunmuştur. Araştırmanın bulguları, her bir temanın altındaki alt tema ve kodlar ile ilgili alıntılarının açıklanmasıyla sunulmuştur. Katılımcıların ifadeleri arasından, sıklıkla tekrarlanan, en kapsayıcı ve çarpıcı olan ifadeler arasından seçilmiştir. Analiz edilen verilerden elde edilen sonuçlar ve temalardan elde edilen alt tema ve kodlar Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. Araştırmada Elde Edilen Temalara Yönelik Veriler

Tema	Alt Tema	Kod	f	Katılımcı
Göç etme sebepleri	Rejim		4	Ö1, Ö2, Y1, G1
	Sağlık problemleri		3	Ö1, Ö2,
	İç savaş		3	Y1, G1, G3
	Eğitim		2	Ö1, G2
	Yoksulluk		2	Y1, G3
Risk faktörleri	Bireysel sorunlar	Ekonomik sorunlar	8	Ö1, Y1, G1, G2, G3
		Dil ve iletişim sorunları	4	Ö1, Y1, G1
		Uyumsuz yaşam koşulları	2	Ö1, Y1
		Fazla talepkar olma	1	Y1
		Güven problemi	1	Y1
	Kurumsal Sorunlar	İşleyişe yönelik sorunlar	4	G1, G2
		Sağlık hizmetinden yararlanamama	2	Ö2, G2
		Çalışma	2	Ö1, Ö2
		İşleyişe yabancılaşma	1	Y1
		Toplumsal sorunlar	Toplumsal tepki	5
		Topluma karışamama	3	G3, Ö1, Y1
		Güvenlik	1	G1
	İyi niyeti suiistimal etme	1	Y1	
Koruyucu faktörler	Toplumsal katkı	Sosyal	2	G1, G3
		Ekonomik	1	G1
	Dil eğitimi		2	Ö1, Y1
	Okuma yazma eğitimi		1	Y1
	Sosyal uyum eğitimleri		1	Y1

2.1. Göç etme sebepleri

Bu tema altında katılımcıların, göçmen kadınların ülkelerinden ayrılma sebepleri hakkındaki düşünceleri, deneyimleri, algıları bir araya getirilmeye çalışılmıştır. Bu temadaki kodlara göre, katılımcılar rejim, sağlık problemleri, iç savaş, eğitim, yoksulluk gibi nedenlerle ülkeden

ayrıldıklarını belirtmişlerdir. Bu alt temalara ilişkin katılımcıların ifadeleri şu şekildedir; “Üniversite okumak için gelen var. Kaliteli bir eğitim almak için buradalar (Ö1).”

“Daha çok hastalık için geliyorlar. Hastalarının başında bekleyenler var. Ameliyat olan var (Ö2).”

“İç savaştan kaçıp geliyorlar. Bazıları yoksulluktan geliyor (Y1).”

“Bizim ülkede sıkıntılarımız var. Başka görüşe izin yok. Gençler çok zorlanıyorlar. Başka görüşleri olduğunda kabul edilmiyor. Biz oğlumla geldik. Oğlum 6 senedir burada. Kızım kaldı orada kocasıyla çocuğuyla (G1).”,

“Yoksul oldukları için gelen var. Çalışmak isteyen, iş arayanlar var (Y3).”

2.2. Risk faktörleri

Bu tema kapsamında ise göçmen kadınların yaşadıkları sorunlara ilişkin deneyim, gözlem ve görüşleri yer almaktadır. Bu temalar arasında bireysel, toplumsal ve kurumsal olarak üç alt temada incelenmiştir. Bu alt temalara bağlı kodlar ve katılımcıların ifadeleri şu şekildedir;

Bireysel risk faktörlerine ilişkin olarak ortaya çıkan kodlar; ekonomik sorunlar, dil ve iletişim sorunları, uygunsuz yaşam koşulları, fazla talepkar olma, güven problemi olarak bulunmuştur. Bu kodlarda katılımcılara ait ifadeler şu şekildedir,

“Benim geldiğim yerde evim vardı, bahçem vardı her şeyim gitti. Burada rahatsız diyolar ama rahat değiliz. Maddi destek yok, yiyecek içecek yok, oğlum çalışıyor bazen parasını alabiliyor bazen alamıyor. Bazılarının maddi desteği var ama parası olmayan da çok yani (G2).”

“Bazılarının maddi desteği var ama kimisi alamıyor destek. Bazı kesimin gelirleri yok. Onlar zorlanıyorlar baya (Ö1).”

“Türkçe bilen de var bilmeyen de. Ama kursa ilk geldiklerinde biz çok zorlanıyorduk. Tercümanlara telefon ediyorduk. Onlar bizi anlamıyordu biz de onları anlamıyorduk (Ö1).”,

“Mesela hastaneye gidiyoruz tercüman olmuyor. Doktorla konuşuyorum. Bana bir şey söylemiyor. Ben neyim var diye soruyorum o bana anlatamıyor. Başka doktora gidiyorum o bir şeyin yok diyor. Ama benim sağlık sorunlarım var. Anlaşamıyoruz birbirimizle (G1).”

“Kaldıkları, barındıkları yerler genelde metruk binalar, ucuza kalınabilen, birçoğu sobalı ama sağlık açısından uygun olmayan yerler oluyor (Y1).”

“Benim gördüğüm bir kısmının da yardım noktasında sınırı yok. Ne kadar verirsen dahasını talep edebiliyorlar. Beklentileri hep artabiliyor. Kimisi lüksten vazgeçmiyor. İşe gireyim, çalışayım diyeni de var tabi (Y1).”,

“Kendi içinde yaşadıkları sorunları bize çok yansıtmıyorlar. Çünkü buradaki insanlara güven duyma konusunda da sorunlar yaşıyorlar. Daha çok onlardan yetkili birimlerle irtibat kuruyorlar (Y1).”

Kurumsal risk faktörü olarak katılımcıların ifadelerine ilişkin kodlar, işleyişe yönelik sorunlar, sağlık hizmetinden yararlanamama, çalışma, işleyişe yabancılık olarak bulunmuştur. Bu kodlara ilişkin katılımcıların ifadeleri şu şekildedir;

“Bizim bir şeye ihtiyacımız olduğunda mesela muhtara gidiyoruz. Yardım için muhtar yok diyor belediyeye sormanız gerekir diyor, belediyeye gidiyoruz muhtara gönderiyorlar. Biz işimizi çözmek için nereye gideceğimizi bilmiyoruz (G2).”

“Benim geldiğim ülkede sigortam vardı. Hastaneye gidiyordum. Ama burada sigortam yok. Hastaneye gidiyorum çok para tutuyor. Gelirim, maddi yardımım yok (G2).”

“Zor şartlar altındalar. Çalışma izinleri yok. Çalışırlarsa kaçak çalışıyorlar. Onda da bazen paralarını alabiliyorlar bazen alamıyorlar (Ö2).”

“Çoğu bilgi sahibi değil. Mesela hastaneye nasıl müracaat edecekler, devlet dairelerine nasıl gidecekler, neyi nerede çözecekler gibi konularda desteğe ihtiyaç duyuyorlar (Y1).”

Toplumsal sorunlara ilişkin risk faktörü olarak öne çıkan kodlar ise, toplumsal tepki, topluma karışamama, güvenlik, iyi niyeti suiistimal etme olarak bulunmuştur. Bu kodlara ilişkin katılımcı ifadeleri ise şu şekildedir.

“Hepsi birbiriyle aynı değil tabi. Toplumun bir tepkisi de var. Bazen olaylara karışanlar oluyor içlerinde. Polise yansıyan olaylar oluyor. O nedenle halk da biraz uzak durabiliyor. Halk yardımcı olmak istiyor ama onların da çaba sarf etmesi önemli diyorlar. Sen çaba göstereceksin karşıdaki de sana yardım edecek (Y1).”

“Bazen konuşmuyorlar bizimle. Mesela komşular. Selam veriyoruz cevap vermiyorlar. Dışarıda hiç komşum yok benim. Yine göçmen olanlarla konuşuyoruz onlar olmasa ben burada sinir hastası olurum. Onların dışında sadece bir tane komşum var bir tek onunla konuşuyorum, selamlaşıyorum. Diğerleri böyle izliyor hiç cevap vermiyorlar (G1).”

“Sıkıntılarının ne olduğunu sorarız mesela. Bir şeye mi ihtiyacınız var diye, oturup anlatmazlar. Zaten sıkıntılarını pek belli etmiyorlar. Kendi aralarında çözmeye çalışıyorlar genelde. Bizden ya da kendileri dışında başkasından yardım istemez, yaşantılarını paylaşmazlar (Ö1).”

“Oğlum çalışıyor burada. Ama parasını vermiyorlar, tehdit etmişler. Can güvenliği yok. Ben o yüzden çok üzülüyorum, korkuyorum başına bir şey gelecek diye (G1).”

“Yardımlar yapılıyor, kaydı olmadığında bu yardımların aynı kişi birden fazla geliyor. 5 koli veriyorsun 10 koli istiyor. Bu sefer gerçekten ihtiyacı olana yardım edilemiyor. Ya da aslında

çalışabilir, izni var diyelim ki ama kolay yolu seçiyor çalışmak yerine hiçbir şey yapmadan sürekli talep ediyor (Y1).”

2.3. Koruyucu faktörler

Bu tema, göçmen kadınların sahip olduğu olumlu deneyimler/faktörlerle ilgili yaşantıları, deneyimleri ve gözlemlerini içermektedir. Bu faktörler altında toplumun göçmenlere sunduğu sosyal ve ekonomik desteğin yanı sıra, geldikleri ülkede kendilerine sunulan, yaşamlarını kolaylaştırıcı bazı uygulamalar yer almaktadır. Bu temaya ilişkin ulaşılan alt temalar (kategoriler) toplumsal katkı, dil eğitimi, okuma yazma eğitimi, sosyal uyum eğitimleri şeklindedir. Bu alt temalara ilişkin katılımcılara ait ifadeler ise şu şekildedir:

“Kurslar bize çok iyi geliyor. Kursa gelmeseydim ben hasta olurudum. Buraya geliyorum hocalarıma yardım ediyorum. Sosyalleşiyorum. Kursa gelenlerle, hocalarla sohbet ediyorum (G3).”

“Arada yardım ediyor hocalar. Mesela birimizin bir şeye ihtiyacı olduğunda onlara söylüyoruz. Yardım etmek isteyenler olursa onlar da kıyafet falan getiriyorlar örneğin (G1).”

“Bir kısmı Türkçeyi öğrenmeye çalışıyor. Bizim yabancılar için Türkçe programlarımız var. Seviye bir seviye iki diye. Bazısı bu programlara geliyor. Çoğunluğu burada Türkçeyi öğrenmeye çalışıyor. Sosyal uyum programları var. Hangi ihtiyaçlarında hangi kuruma başvurmaları gerekiyor mesela (Y1).”

TARTIŞMAVE SONUÇ

Göçmen kadınların sosyal uyumlarına yönelik yaşantılarının incelendiği bu çalışmada bir halk eğitim merkezinde çalışan yönetici, iki öğretmen ve kurslarda eğitim gören üç göçmen kadın ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışma sürecinde elde edilen verilerin analiz edilmesi ile temalar, alt temalar ve kodlar elde edilmiştir. Bu temalar göç etme sebepleri, koruyucu faktörler ve risk faktörleri olarak üç başlık altında toplanmıştır. Bu temalar bağlamında alt tema ve kodlar oluşturulmuştur.

Göç genel anlamda oldukça geniş bir kavram olarak ele alınmalıdır. Göç etmenin çeşitli sebepleri vardır. Alanyazın incelendiğinde, göçü doğuran çeşitli sebeplerin olduğu açıktır. Günay vd. (2017, s.39) dünya üzerinde göçü gerektiren durumları; iş bulma veya ekonomik iyileşme gibi sosyo-ekonomik sebepler, rejim değişiklikleri, siyasi sorunlar veya mübadele gibi siyasal ve kültürel sebepler, iç savaş ve güvenlik sorunu gibi güvenlik sebepleri ve depremler, iklim değişiklikleri gibi doğal sebepler olarak sıralamaktadırlar. Araştırmanın sonuçları, ülkelerinden göç eden kadınların ülkelerindeki siyasal rejim, kendilerinin veya ailelerinin

yaşadığı sağlık problemleri, ülkelerindeki iç savaş, yoksulluk veya eğitim almak gibi çeşitli sebeplerle ülkelerini göç ettiklerini ortaya koymuştur. Köroğlu & Dural (2020, s.12) tarafından Suriyeli kadınların Türkiye'ye göç etme sebeplerini ülkelerindeki savaş ve zorlu yaşam koşulları nedenleri olduğu belirtilmiştir. Aynı şekilde, bu çalışmanın sonuçları Türkiye'ye göç eden kadınların özellikle ülkelerinin bulunduğu iç savaş veya rejim sorunları nedeni ile göç ettiklerini vurgulamıştır. Kadınların göç etme sebeplerinin savaş, rejim sorunları veya diğer sorunların yanı sıra iyi bir eğitim alma, daha iyi bir iş veya daha iyi yaşam koşulları oluşturma olarak belirtilmiştir (Topak & Çamur, 2022, s.76). Bu bağlamdan bakıldığında, bu çalışmanın sonuçları ülkelerinden göç eden kadınların daha iyi bir eğitim alma veya Türkiye'deki sağlık olanaklarından yararlanma olduğu ortaya konulmuştur. Göç etme sebepleri kapsamında çalışmanın sonuçları alan yazında belirtilen göç etme sebepleri ile örtüştüğü görülmektedir. Ayrıca göç etme sebepleri, araştırmanın temel konusu olan sosyal uyum ile ilişkilendirilecek olursa; bu süreci neden-sonuç ilişkisi içerisinde açıklamak gerekmektedir. Alan yazında göç, yer değiştirme eylemiyle varılan yere uyum sağlama ile tamamlanan bir sürecin tamamı olarak tanımlanmıştır (Akıncı vd., 2015, s.67). Göç olgusu içinde bulunulan durumlara göre farklılık göstermektedir. Örneğin, kişinin başkasının ya da bir otoritenin etkisi altında kalmadan kendi kararıyla yer değiştirmesi olan "isteğe bağlı göç" ya da kişinin savaş, doğal afet gibi nedenlerden kaynaklı yer değiştirmek zorunda kaldığı "zorunlu göçler" buna örnek gösterilebilir. Tüm bu sebeplerin sonunda, göçün tamamlanabilmesi ve uyum sağlanabilmesinin, göç etme sebeplerine bağlı olarak farklılık gösterebileceği düşünülmektedir. Göçün işlevselliğinden bahsedebilmek için bu insan davranışının sonucunda bir uyum sürecinin gerçekleşmesi beklenmektedir. Uyum sağlanmadığı takdirde bireyler yeniden yer değiştirme isteği içine girecek ve göç eylemi tamamlanmamış olacaktır (Çakır, 2011). Bu nedenle göçmenlerin, göç etme davranışlarını şekillendiren sebeplerden birinin de neden ve ne şekilde göç edildiği konusu olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada katılımcıların çoğunun savaş ve rejim gibi zorunlu sebeplerle ülkelerinden göç ettikleri görülmektedir. Sahip oldukları risk faktörleri incelendiğinde ise ekonomik sebepler, dil problemleri ve toplumsal tepkinin çoğunluk olduğu görülmektedir. Tüm bu bulgular ışığında değerlendirilecek olursa ekonomik sıkıntılar, dil problemi, düşük yaşam standardı altında yapılan zorunlu göçlerin, göçmen kadınların sosyal uyumlarını daha da zorlaştırdığını düşündürmektedir.

Araştırma bulgularında, edilen görüşmeler sonucunda, göç eden kadınların buldukları ülkede ifade ettikleri koruyucu faktörler ve göçmen kadınların sosyal uyumlarını zorlaştırdığı düşünülen risk faktörleri ortaya konulmuştur. Risk faktörleri temasında bireysel sorunlar, kurumsal

sorunlar ve toplumsal sorunlar olarak belirtilmiştir. Risk faktörlerini yaratan bireysel sorunlar; ekonomik sorunlar, dil ve iletişim sorunları, uygunsuz yaşam koşulları, fazla talepkar olma ve güven problemi olarak sıralanmıştır. Göçmen kadınlar tarafından sosyal uyumlarını zorlaştıran bireysel sorunların başında ekonomik ve dil ve iletişim sorunları olduğu ifade edilmiştir. Alanyazında, aynı şekilde Türkiye’de göç eden bireylerin sosyal uyumlarını zorlaştıran sorunların dil konusundaki güçlüklerden dolayı ilişki kurmada zorlanma ve ekonomik problemler olduğu belirtilmiştir (Buz, 2009, s.47). Bunların yanı sıra, göç eden kadınların geldikleri ülkede barınma yeri gibi uygunsuz yaşam koşullarıyla karşılaşma ve güvenlik problemleri yaşama gibi sorunlar olduğu ortaya çıkarılmıştır. Yalçın (2015, s.52) Türkiye’de çalışan göçmen kadınların güvenlik sorunları bulunduğunu ve barındıkları evlerin yeterince güvenli olmaması gibi sorunlarının bulunduğu belirtilmiştir.

Türkiye’deki göçmen kadınların, yukarıda bahsedilen bireysel sorunların yanında Türkiye’nin kurumsal işleyişinden kaynaklanan ve sosyal uyum süreçlerini zorlaştıran risk faktörleri de bulunmaktadır. Araştırmanın sonuçlarında risk faktörleri olarak belirtilen kurumsal sorunlar; işleyişe yönelik sorunlar, sağlık hizmetlerinden yararlanamama, çalışma ve işleyişe yabancılık olarak sıralanmıştır. Türkiye’ye göçmen olarak gelen kadınların kurumsal sorunlar olarak ifade ettikleri bu sorunlar alanyazında vurgulanmıştır. Göçmen kadınların yaşadıkları sorunların başında ülkedeki kurumsal işleyişe hâkim olmamaları ve kurumsal işleyiş sürecini bilmemeleri gibi nedenlerle sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlerden yararlanamadıklarını ya da yararlanmada zorluk çekmektedirler (Coşkun ve Yılmaz, 2018, s. 290). Aynı şekilde, Cenkeci & Nazik (2018, s. 295) Türkiye’de göçmen kadınların özellikle sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri için verilen hizmetlerin ve bu sürecin işleyişi hakkında bilgi sahibi olmaları ve kayıtlı olmalarının önemli olduğu belirtilmiştir. Kurumsal olarak ifade edilen bir diğer problem ise çalışma süreçlerinde karşılaşılan problemlerdir. Yıldırımalp & İslamoğlu (2016, s.11) göçmen kadınların ülkedeki çalışma hayatı içerisinde özellikle kayıtsız işçilik veya ev işlerinde yer aldıklarını belirtmişlerdir. Alanyazında belirtildiği gibi, araştırmanın sonuçları göçmen kadınların iş bulma ve çalışma hayatlarının sosyal yaşamlarında bir sorun oluşturduğunu ve kayıtsız çalışmak zorunda kalmaları sebebi ile problemler yaşadıkları ortaya konulmuştur.

Araştırmanın sonuçları, risk faktörleri teması kapsamında ortaya konulan bir diğer alt tema ise toplumsal sorunlardır. Toplumsal sorunlar olarak; toplumsal tepki, topluma karışamama, güvenlik ve iyi niyeti suiistimal etme olarak ortaya çıkarılmıştır. İlgili literatür incelendiğinde, toplumsal sorunlar bağlamında çeşitli sorunlar olduğu belirtilmiştir. Bunlardan biri, bu

çalışmanın sonuçlarından da görülebileceği üzere, Barın (2015, s.24) tarafından Türkiye'deki göçmen kadınların yaşamlarını ve sosyal uyumlarını zorlaştıran nedenlerden birinin karşılaştıkları toplumsal ayrıcalık ve güven sorunları olarak belirtilmiştir. Aynı şekilde, Granville-Chapman, vd. (2004) göçmen kadınlar özellikle kendilerine gösterilecek toplumsal tepkiden korkmaları ve kendilerine adil davranılacağına dair güven duymamaları gibi sebeplerle yeterince toplumun içerisinde yer alamadıklarını söylemişlerdir. Bunlara ek olarak, Saçan vd. (2017, s.32) tarafından yapılan bir çalışmada, vatandaşların Türkiye'ye göçmenlerin gelmesine yönelik bakış açılarının olumsuz olduğunu ve bu insanlara yardım dilmesinin gerektiğini düşünürken diğer taraftan bazı konulardan endişeli oldukları ortaya konulmuştur. Tüm bu risk faktörlerinin, göçmenlerin sosyal uyumlarını zorlaştıran etmenler olduğu görülmektedir. Bu durum alan yazında da desteklenmiştir. Örneğin Masgoret & Ward (2006, s.62), göçmen bireylerin aynı dilde konuşmalarının ya da anlaşılabilirliğin etkileşim ve iletişimi kuvvetlendirdiğini, iş ve eğitim gibi alanlarda uyum açısından büyük önem taşıdığını belirtmişlerdir.

Türkiye'de bulunan göçmen veya mülteci kadınlar üzerine yapılan araştırmalarda yukarıda ifade edilen risk faktörleri kapsamında ortaya konulan sorunların yanı sıra bu kadınların sosyal uyumunu kolaylaştıran çeşitli etmenler de bulunmaktadır. Araştırma sonuçları, göç eden kadınların toplumsal katkı, dil eğitimi, okuma yazma eğitimi ve sosyal uyum eğitimi olmak üzere koruyucu faktörler ortaya koymuştur. Göçmen kadınların göç ettikleri ülke veya şehirde yaşamlarını kolaylaştıran toplumsal katkı alt teması kapsamında sosyal ve ekonomik faktörler bulunmaktadır. Çağlayan (2006, s.86) göçmen kadınların toplumda sosyal uyumlarını kolaylaştıran faktörler arasında yardımlaşma ve dayanışma olduğunu vurgulamıştır. Aynı şekilde, Barın (2015, s.41) Suriye'den göç eden kadınların sosyo-ekonomik durumlarının değişken olduğunu, ekonomik sorunları olan göçmen kadınların yanı sıra geldikleri ülkeden getirdikleri yatırımlar ile kendilerine iyi evler alıp yaşayan kadınlar olduğunu belirtmiştir. Bu bakımdan, çalışmanın verileri koruyucu faktörler bağlamında sosyal ve ekonomik sebepler alanyazında belirtilen sebeplerle paralellik göstermektedir.

Araştırmada, göç eden kadınlar için korucuyu faktörler temasında diğer alt temalar katıldıkları sosyal uyum eğitimleri, dil eğitimleri ve okuma yazma eğitimleri olarak sıralanmıştır. Yapılan araştırmalarda göçmenlerin bu süreçle başa çıkabilmeleri ve psikolojik olarak sağlam kalabilmelerinde koruyucu faktör olarak araştırma bulgularına paralel şekilde güçlü ilişki ağları, dil öğrenme, eğitim, sosyal destek, toplumsal ve yasal haklardan yararlanma, aidiyet duygusu olarak vurgulanmıştır (Alessi, 2016, s.204; Pieloch vd., 2016, s.332). Ayrıca

literatürde, göç etmiş olan kadınların geldikleri ülkede özellikle dil ve kültür farklılıkları nedenleri ile sosyal uyum problemleri yaşadıkları (Tuzcu & Ilgaz, 2015, s.64) ifade edilmektedir. Bu nedenle, göçmen kadınların sosyal uyumlarının sağlanması için ekonomik, sosyal ve sağlık sorunlarının çözülmesinin yanı sıra eğitimin ve eğitim hizmetlerinin sunulmasının sosyal uyum sürecinin temelini oluşturulduğu vurgulanmaktadır (Kaya, 2017, s.64). Aynı şekilde, göçmen kadınların sosyal uyumlarının sağlanması adına dil kursları başta olmak üzere sosyal ve kültürel oryantasyon eğitimlerinin sunulması ve göçmen kadınlara istihdam sağlamak amacı ile eğitim faaliyetlerinin üzerinde durulması gerektiği belirtilmektedir (Yıldırım & İyem, 2017, s.108). Çünkü, göçmen kadınların dil bilmemeleri, okuma yazma yetersizlikleri ve düşük eğitim seviyesine sahip olmaları gibi nedenlerle buldukları ülkede savunmasız ve tehlikelere açık olabilecekleri ifade edilmektedir (Kaya, 2017, s.43).

Sosyal uyum sağlanabildiği takdirde bireyler arasında eşitlik ve dışlanma azalmakta, sosyal ilişkiler güçlenmektedir (Aydoğdu, 2019, s.33). Sosyal uyum, bireylerin toplum içerisinde etkili ve dengeli ilişkiler kurmasını sağlamaktadır (Coleman, 2015, s.3). Göçmenler sürekli olarak yer değiştirmek durumunda kalabilirler. Bu süreçte buldukları ortama uyum sağlayabilmeleri, kendilerini ifade edebilmeleri, hem çevre hem de kendileri için uyumlu ve dengeli yaşam sürdürebilmeleri, zorlukların üstesinden gelmeleri ve olası psikolojik sorunların tedavisi için sosyal, psikolojik ve pedagojik desteğe ihtiyaçları vardır (Kargapolitseva vd., 2016, s.372). Tüm bu sebeplerden dolayı, araştırmanın sonuçlarının da ortaya koyduğu üzere göçmen kadınların sosyal uyumlarının sağlanabilmesi adına sahip oldukları koruyucu faktörlere ilişkin farkındalıklarının artması ve bu koruyucu faktörlerin güçlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Özetlenecek olursa, araştırmanın sonuçları Türkiye'deki göçmen kadınların göç etme sebeplerini, sosyal uyum sürecinde karşılaştıkları sorunları olarak risk faktörlerini ve sosyal uyumlarına yardımcı olan koruyucu faktörleri ortaya koymuştur. Göçmen kadınlar ülkelerinde yaşadıkları çeşitli sorunlar ve nedenlerle Türkiye'ye göç etmekte ve farklı bir ülke ve farklı bir kültürde yaşamak için sosyal uyum süreci yaşamaktadırlar. Bu süreçte risk faktörleri olarak gerek bireysel gerek kurumsal gerekse toplumsal sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunların yanı sıra, Türkiye'deki göçmen kadınların uyum sürecini kolaylaştıran toplumsal katkı, dil, meslek ve sosyal uyum eğitimleri gibi koruyucu faktörler olduğu ortaya çıkarılmıştır.

ÖNERİLER

Bu araştırma kapsamında araştırmacılara ve uygulayıcılara öneriler şu şekildedir;

İleride yapılacak araştırmalarda zorunlu ve isteğe bağlı göç çeşitleri ele alınarak sosyal uyum süreçleri karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Ayrıca bu araştırmada göçmen kadınların sosyal uyum süreçlerine etki edebilecek koruyucu ve risk faktörler tanımlanmıştır. Koruyucu faktörlerin güçlendirilmesi yoluyla bu faktörler ele alınarak sosyal uyumlarını arttırmaya yönelik programlar hazırlanarak bu programların etkililiği incelenebilir.

Göçmenlere yönelik yasal düzenlemelere ilişkin ise, sosyal uyumlarını kolaylaştırabilecek şekilde dili ve kültürü açısından benzer ülke veya bölgelere göçmenlerin yerleştirilmesi, göçmenlerin bulunduğu il ve bölgelerde kapsamlı ve bilgilendirici uyum programlarının hazırlanması sağlanabilir. Var olan uyum programları yalnızca göçmenlerin buldukları ilde resmi kurum ve kuruluşlarla işlerini nasıl halletmelerine yönelik bilgilendirici programlardır. Bu programlara sosyal uyumu güçlendirmek için psiko-sosyal boyut da eklenebilir.

Göçün sonuçları kişisel bağlamda değerlendirildiğinde özellikle göçmen kadınlar, göçle beraber yaşadıkları bölgelerden kopmuş ve bilmediği bir ülkede eve kapanmak zorunda kalmış olabilir. Araştırmada katılımcıların da belirttiği üzere kurslar, kadınlar için hem üretim hem de sosyalleşme aracı konumundadır. Bu nedenle göçmen kadınların hem ruh sağlığını koruyabilmesi, hem sosyalleşebilmesi, hem üretmeye devam edip gerek maddi açıdan rahatlamak gerekse özgüvenlerinin artırılabilmesi için Halk Eğitime bağlı bu kursların farklı kurumlar altında da yaygınlaştırılması sağlanabilir. Böylece hem bireysel hem de toplumsal açıdan katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Göç ve sonuçları aile bağlamında değerlendirildiğinde ise, göç maddi sorunları, uyum problemlerini beraberinde getirebilmekte bu durum da göçmenlerin yaşamlarına sağlıklı ve verimli bir şekilde devam etmelerini engelleyebilmektedir. Özellikle aile içinde değerlendirildiğinde bu sorunlar aile içinde şiddeti de beraberinde getirebilir. Bu nedenle öncelikle şiddet konusunda riskli bölgelerin tespit edilip ihtiyaç analizleri yapılabilir, ayrıca ailedeki tüm bireylere yönelik sosyal ve toplumsal uyum, şiddetin önlenmesi, şiddet durumunda bireysel hakları ve başvurabilecekleri kurumlarla ilgili bilgilendirmeler yapılabilir. Aynı zamanda bu konuda emniyet, aile ve sosyal hizmetler il müdürlükleri geniş kapsamda çalışmalar yapıp ihmal ve istismarı önleme, aile içi şiddeti önleme konularını daha kapsamlı şekilde göçmenler üzerinde çalışabilirler.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma kapsamında bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Bu sınırlılıklardan biri araştırmaya dahil edilmesi planlanan göçmen kadınların dil sorunudur. Bu nedenle araştırma grubuna

Türkçe/İngilizce konuşabilen ve anlayabilen göçmen kadınlar dahil edilmiştir. Dili konuşup anlayamayan göçmen kadınların katılımı için tercüman bulunamaması araştırmanın sınırlılıklarından bir diğeridir.

KAYNAKÇA

- Acartürk, C. (2016). Göç ve ruh sağlığı ilişkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(25), 137-150.
- Alessi, E. J. (2016). Resilience in sexual and gender minority forced migrants: a qualitative exploration. *Traumatology*, 22(3), 203-213.
- Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 58-83.
- Aragona, M., Pucci, D., Mazzetti, M., Maisano, B., & Geraci, S. (2013) Traumatic events, post-migration living difficulties and posttraumatic symptoms in first generation immigrants: a primary care study. *Ann Ist Super Sanita*. 49(2), 169-175. https://doi.org/10.4415/ANN_13_02_08
- Anderson, B. (2019). New directions in migration studies: towards methodological de-nationalism. *Comparative Migration Studies*, 7(1), 1-13.
- Aydoğdu, F. (2019). Göçmen aile çocuklarının uyum düzeylerine sosyal uyum eğitim programının etkisinin incelenmesi. (YÖK Tez Merkezi, Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi.
- Barın, H. (2015). Türkiye'deki Suriyeli kadınların toplumsal bağlamda yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Göç Araştırmaları Dergisi*, (2), 10-56.
- Başkak, B., Sayıl, I., & Özgüven, H.D. (2005) Avrupa'da intihar girişiminde bulunan Türk göçmenlerin sosyodemografik analizi. *Kriz Dergisi*, 13(3), 9-14.
- Beiser, M. (2005). The health of immigrants and refugees in Canada. *Canadian Journal of Public Health*, 96(2), 30-44. <https://doi.org/10.1007/BF03403701>
- Black, S. E., & Brainerd, E. (2004). Importing equality? The impact of globalization on gender discrimination. *ILR Review*, 57(4), 540-559.
- Buz, Ö.G.D.S. (2009). Göç ve kentleşme sürecinde kadınların "görünürlüğü". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(17), 40-50.
- Castles, S., Haas, H., & Miller, M. (1998). International migration in global governance. In *The age of migration* (pp.1-18). Guilford Press.
- Cenkci Z., & Nazik E. (2018). Sığınmacı ve mülteci kadınların yaşadığı sorunlar ve sunulan sağlık hizmetleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 21(4), 293-299.

- Coleman, H. (2015). Language and social cohesion: An introduction and lessons learnt. *Language and social cohesion in the developing world*, 1-11.
- Coşkun, E., & Yılmaz, Ç. (2018). Sığınmacıların toplumsal uyum sorunları ve sosyal hizmetlere erişimi: Düzce uydu kent örneği. *Journal of Social Policy Conferences*, (75), 269-305.
- Creswell, J.W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. (2nd Press). Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2015). *A concise introduction to mixed methods research*. Sage Publications, Inc.
- Csikszentmihalyi, M. (2009). The promise of positive psychology. *Psihologijske Teme*, 18(2), 203-211.
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 67-91.
- Çakır, S. (2011). Geleneksel Türk kültüründe göç ve toplumsal değişme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 129-142.
- Çakır, H. (2017). Suriyeli mülteci kadınların sosyo-kültürel değişime uyum çabaları: Yozgat örneği. *Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 53-68.
- Dahl, R. A. (1996). *Demokrasi ve eleştirileri*, (L. Köker, Çev.). Yetkin Yayınları.
- De Castro, A. B., Fujishiro, K., Sweitzer, E., & Oliva, J. (2006). How immigrant workers experience workplace problems: a qualitative study. *Archives of environmental & occupational health*, 61(6), 249-258.
- De Paola, M., & Scoppa, V. (2015). Gender discrimination and evaluators' gender: evidence from Italian academia. *Economica*, 82(325), 162-188.
- Eres, F. (2015). Türkiye'de göçmen eğitimi sorunsalı ve göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 17-30.
- Eres, F. (2016). Problems of the immigrant students' teachers: Are they ready to teach? *International Education Studies*, 9(7), 64-71.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği (Malatya örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 209-230.

- Eryılmaz Herdem, Ş. (2019). Avrupa Birliği'nin yasa dışı göçle mücadelesi: Suriye Mülteci Krizi Meselesi. (YÖK Tez Merkezi, Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Esen Aktay, T. (2010). Risk altındaki ortaöğretim 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin kendini toplama güçlerinin incelenmesi. (YÖK Tez Merkezi, Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Granville-Chapman, C., Smith, E., & Moloney, N. (2004). *Harm on removal: excessive force against failed asylum seekers*. Medical Foundation for the Care of Victims of Torture.
- Günay, E., Atılgan, D., & Serin, E. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de göç yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 37-60.
- Herman, J. (2007). *Travma ve iyileşme: Şiddetin sonuçları, ev içi istismardan siyasi teröre*. Literatür Yayıncılık.
- İnanç, B. (2021). 2011 sonrası dönemde Suriyeli kadınların Diyarbakır'da çalışma yaşamı deneyimleri. (YÖK Tez Merkezi, Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi.
- Karadağ Çaman Ö., & Bahar-Özvarış, Ş. (2010). Uluslararası göç ve kadın sağlığı. *Sağlık ve Toplum*, 20(4), 3-14.
- Kargapoltseva, N.A., Samokhvalova, A.G., Kargapoltsev, S.M., Dneprov, S.A., & Kuznetsov, V.V. (2016). Management Security of Personality: *The Pedagogical Aspect*. *International Review of Management and Marketing*, 6(2), 370-375.
- Kaya, A. (2017). İstanbul, mülteciler için cennet mi cehennem mi? Suriyeli mültecilerin kentsel alandaki halleri. *Toplum ve Bilim*, 140, 42-68.
- Koroğlu, M.A., & Dural, F. N. (2020). Türkiye'ye göç etmiş Suriyeli kadınların toplumsal cinsiyete ilişkin deneyimleri ve sosyal hizmet. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20 (1), 1-34.
- Kuhn, P., & Shen, K. (2013). Gender discrimination in job ads: Evidence from china. *The Quarterly Journal of Economics*, 128(1), 287-336.
- Küçük, H. (2022). Toplumsal cinsiyet bağlamında göç sürecinde kadın ve erkek. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(1), 26-37.
- Lee, G. & Westwood, M. J. (1996). Cross-cultural adjustment issues faced by immigrant professionals. *Journal of Employment Counseling*, 33(1), 29-42. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1920.1996.tb00431.x>

- Loscocco, K. A., Robinson, J., Hall, R. H., & Allen, J. K. (1991). Gender and small business success: An inquiry into women's relative disadvantage. *Social forces*, 70(1), 65-85.
- Masgoret, A.M., & Ward, C. (2006). Culture learning approach to acculturation. In *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*, 2nd edition (Eds DL Sam, JW Berry):58-77. Cambridge, Cambridge University Press.
- Mayer, S.E. (2003, November 13), "What is a disadvantaged group" http://www.effectivecommunities.com/pdfs/ECP_DisadvantagedGroup.pdf (March 21, 2023)
- McAuliffe, M., & A. Triandafyllidou (eds.) (2021). *World migration report 2022*. International Organization for Migration (IOM).
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage Publications, Inc.
- Morokvasic, M. (1984). The overview: Birds of passages are also women. *International Migration Review. Women in Migration. Special Issue*, 18(4). 886-907. <https://doi.org/10.2307/2546066>
- Özyakışır, D. (2013). *Göç: Kuram ve bölgesel bir uygulama*. Nobel Yayıncılık.
- Padilla, B. (2005, September 27 – October 1). Integration of Brazilian immigrants in Portuguese society: problems and possibilities. Paper delivered at the 9th International Metropolis Conference. Geneva, Switzerland.
- Pieloch, K.A., McCullough, M.B., & Marks, A.K. (2016). Resilience of children with refugee statuses: A research review. *Canadian Psychology/Psychologie canadienne*, 57(4). 330-339. <https://doi.org/10.1037/cap0000073>
- Pronchev, G.B., Lyuimov, A.P., Proncheva, N.G., & Tretiakova, I.V. (2019). Social and economic causes of labor migration in contemporary Russia. *Revista ESPACIOS*, 40(32), 13-22.
- Ridgeway, C. L. (2001). Gender, status, and leadership. *Journal of Social issues*, 57(4), 637-655. <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00233>
- Saçan, S., Cizdan, G., & Tabak, H.D. (2017). Aydın halkının Suriyeli göçmenlere yönelik bakış açısının incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(1), 28-38.

- Sağır, Z. (2018). *Kültürel uyum ruh sağlığı ve din*. Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Sayan, P. (2018). Avrupa’da sağ politikalar ve göçmen karşıtlığı. A.Ş. Öner ve S.G. Ihlamur-Öner (Ed). *Uluslararası İlişkilerde göç: Olgular, aktörler ve politikalar* (içinde) (163-182). Der Yayınları.
- Silverman, D. (2018). *Nitel verileri yorumlama*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Small, R., Roth, C., Raval, M., Shafiei, T., Korfker, D., Heaman, M., McCourt, C., & Gagnon, A. (2014). Immigrant and non-immigrant women’s experiences of maternity care: a systematic and comparative review of studies in five countries. *BMC pregnancy and childbirth*, 14(1), 1-17. <http://dx.doi.org/10.1186/1471-2393-14-152>
- Teodorescu D, S., & Siqveland J. (2012). Posttraumatic growth, depressive symptoms, posttraumatic stress symptoms, post-migration stressors and quality of life in multi-traumatized psychiatric outpatients with a refugee background in Norway. *Health and Quality of Life Outcome*, 10(84), 1-16. <https://doi.org/10.1186/1477-10-84>
- Topak, E. & Çamur, G. (2022). Göçün kadına etkileri ve sosyal hizmet. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 75-88.
- Tuzcu, A. ve Ilgaz, A. (2015). Göçün kadın ruh sağlığı üzerine etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 7(1), 56-67. <https://doi.org/10.5455/cap.20140503020915>
- Winters, M., Rechel, B., de Jong, L., & Pavlova, M. (2018). A systematic review on the use of healthcare services by undocumented migrants in Europe. *BMC Health Services Research*, 18(30), 990-997. <https://doi.org/10.1186/s12913-018-2838-y>
- Wood, W. B. (1994). Forced migration: Local conflicts and international dilemmas. *Annals of the Association of American Geographers*, 84(4), 607-634.
- Wu, B., Chi, I., Plassman, B. L., & Guo, M. (2010). Depressive symptoms and health problems among Chinese immigrant elders in the US and Chinese elders in China. *Aging & Mental Health*, 14(6), 695-704. <https://doi.org/10.1080/13607860802427994>
- Yalçın, Ç. (2015). Türkiye’de ev hizmetlerinde çalışan göçmen kadınlar ve ekonomik şiddet. *Fe Dergi*, 7(1), 50-60.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

- Yıldırım, S., & İslamoğlu, E. (2016). Ev hizmetinde çalışanların sosyal güvenliği: çalışan ve çalıştıran ekseninde bir değerlendirme. *Sakarya Journal of Economics/Sakarya İktisat Dergisi*, 5(3).
- Yıldırım, S., & İyem, C. (2017). Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabul ve uyum sürecine ilişkin bir araştırma. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 107-126.
- Yılmaz, E., & Günay, G. (2022). Göçmenler ve göçmen ailelerin karşılaştıkları sorunlara ilişkin bir değerlendirme. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (Unıka toplum ve bilim) Dergisi*, 2(1), 1-19.